

Monikieliset ja maahan muuttaneet yhteiskunnallisina vaikuttajina työryhmän kokousmuistio 6/2022

Maahan muuttaneet ja monikieliset nuoret vaikuttajina

Maahanmuuttajataustaiset ja monikieliset nuoret osallistumisen rakenteissa – Reetta Mietola ja Anna Suni, Helsingin yliopisto

Mietola ja Suni kertoivat ensin yhteenvedon aiemmasta nuorten osallistumista koskevasta tutkimuksesta. Sen jälkeen he kertoivat omasta tutkimuksestaan¹, joka on osa laajempaa All youth -tutkimushanketta. Heidän mukaansa aiemman tutkimuksen perusteella **on vaikea muodostaa kokonais kuvaa Suomeen muuttaneiden ja monikielisten nuorten osallistumisesta**. Monet tutkimukset eivät mainitse maahanmuuttajataustaisia tai monikielisiä nuoria erikseen, minkä vuoksi heidän osallistumisestaan on vaikea saada tietoa. Lisäksi tutkimuksessa on keskitytty integraatioon ja maahanmuuttajien toimintaan ja kykyihin.

Saatavalla olevasta tiedosta saa hieman ristiriitaisen kuvan. Nuorisobarometrin mukaan maahanmuuttajataustaiset nuoret ovat keskimäärin vähemmän kiinnostuneita politiikasta kuin muut nuoret (Nuorisobarometri 2018). Toisaalta samassa tutkimuksessa vähemmistöön kuulumisen ja syrjäntäkokemusten on todettu liittyvän keskimääräistä aktiivisempaan osallistumiseen. Päivi Harisen (2005)² tutkimuksessa kokemukset ulkopuolisuudesta tai rasismista nähtiin merkittävänä nuorisojärjestötoimintaan osallistumisen esteenä – järjestöt eivät välttämättä tunnista tätä. Lisäksi on vaikea yhdistää lähestymistapaa, jossa nuoret asemoidaan tuen tarpeessa oleviksi siihen, että korostetaan nuorten toimijuutta.

Suni ja Mietola ovat itse tutkineet monikielisten nuorten osallistumista yhteiskunnallisessa toiminnassa tukevalle kurssille. Kurssille osallistuneet **monikieliset nuoret toisaalta tunnistivat tarpeen tietynlaisille tuelle, mutta samalla olivat kriittisiä sille että heitä lähestytään tietyn ryhmän edustajina ja että heidät siten nähdään resurssittomina tai**

¹ Anna Suni & Reetta Mietola (2021) 'Dear colleagues, I ask you to act like adults': minority youth and their political participation, *Journal of Youth Studies*, DOI: 10.1080/13676261.2021.2009784

² Harinen, Päivi (2005) Mitähän tekis? Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen -tutkimushankkeen väliraportti. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

marginaalissa olevina. Ongelma ei niinkään nuorten tiedon puute, vaan se kuinka he pääsisivät niihin paikkoihin missä päätöksiä tehdään. Nuoria myös ärsytti monikulttuurisuusleima. **Onkin tärkeää huomata, että maahanmuuttaja-/kielivähemmistöön kuuluvia nuoria ei voi lähestyä yhtenä ryhmänä, vaan tämän ryhmän sisällä on paljon eroja.**

Keskustelu

Esityksessä viitattiin vaalitutkimukseen, jossa toistetaan väite siitä, että korkeakoulutetut äänestävät aktiivisemmin kuin vähemmän koulutetut – eikö somalitaustaisten osallistuminen vaaleissa murra tätä kuvaa? Mietola ja Suni totesivat, että vaalitutkimus ei varsinaisesti kuulu heidän asiantuntemusalueeseensa.

Keitä ovat monikulttuuriset nuoret, miten tämä määritellään? Esitellyssä tutkimuksessa rajaus tulee sitä kautta, ketkä oli valittu osallistumaan tutkitulle kurssille. Kysymys määrittelystä on sikälikin hyvä, että määritelmien käyttö on aiemmassa tutkimuksessa moniselitteistä ja ristiriitaista. Esimerkiksi Nuorisobarometri-kyselyssä selitetään erittäin pitkästi termin merkitystä, mutta tutkimusraportissa eli tutkimuksen tuloksista kerrottaessa todetaan vain hyvin lyhyesti maahanmuuttajataustaisten nuorten tilanteesta. Samaan aikaan on varmasti niin, että on maahanmuuttajataustaisia nuoria on esimerkiksi nuorisovaltuustoissa, mutta tutkimus ei välttämättä noteeraa tai pysty tarjoamaan näkökulmia tähän. Ylipäänsä monenlaisten taustojen huomioonottaminen ei ole nuoria koskevan tutkimuksen agendalla, mikäli se ei ole tutkimuksen lähtökohta.

Minkälaisia politiikkasuosituksia tutkimuksestanne seuraa? Tilanne vaikuttaa ristiriitaiselta sillä yhtäältä kansainvälisissä vertailuissa nuorilla Suomessa on hyvät tiedot demokratiasta, mutta heillä ei ole kokemusta vaikuttamismahdollisuuksista. Toinen ristiriita on se, että äänestämisen mainitaan kyselyissä toistuvasti vaikuttamisen tavaksi ja silti äänestysaktiivisuus laskee.

Ristiriita voi olla myös siinä, että vaikuttamisesta kiinnostuneet nuoret menevät nuorisovaltuustoon ja toteavat, että työskentely ei johda heidän toivomiinsa vaikuttamismahdollisuuksiin. On pidettävä mielessä, että maahanmuuttajataustainen ei ole riittävän tarkka kuvaus monenlaisista eri taustoista tulevista nuorista: rakenteellisten esteiden tunnistaminen edellyttää sitä, että tunnistetaan kenet nähdään ja kenet jätetään ulkopuolelle. Myös turvallinen tila poliittiselle keskustelulle on osallistumisen edellytys. Polarisoituneessa keskusteluilmapiiirissä menetetään sellaisten nuorten osallistuminen, jotka kokevat toimintailmaston epämiellyttäväksi. Keskusteluilmapiiiriin ja –kulttuurin olisi muututtava, jotta kaikki pääsevät mukaan. Lisäksi keskustelu uupumisesta on vahva monien aktivistinuorten keskuudessa. Lisäksi Mietolan ja Sunin tutkimalla kurssilla kävi ilmi, että nuoret haluaisivat puhua puoluepolitiikasta, mutta avoimuus siitä erilaisten demokratiakasvatusinstituutioiden kontekstissa ei ole konventionaalista suomalaisessa yhteiskunnassa.

Yksi syy miksi vieraskieliset ja Suomessa näkyviin vähemmistöihin kuuluvat ihmiset eivät halua lähteä mukaan politiikkaan on ns. ”maalittaminen”. Naiset ja vähemmistöön kuuluvat ihmiset joutuvat useammin maalittamisen kohteeksi. Minua on pyydetty eri puolueiden ehdokkaaksi, mutta koska oletan että minuun kohdistuu maalittamista, en ole lähtenyt ehdolle.

Voiko suomen- tai ruotsinkielen taito olla edellytys demokratiaan osallistumiselle? Esimerkiksi kaikkien vaalit kampanja oli monella kielellä? Riittääkö materiaalin tarjoaminen vai tarvitaanko jotain muuta? Myös monikielisten yhdistysten toiminnan mahdollistaminen on tärkeää.

Opiskelijajärjestöistä poliittisiin puolueisiin monikielisiä nuoria pyydetään mukaan maahanmuuttajina. Tämä ilmiö on todellinen alkaen pienistä yhdistyksistä valtakunnan politiikkaan asti. Ozan Yanar sanoi joskus hyvin: hän haluisi puhua taloudesta mutta media kysyi aina rasismista. Maahanmuuttajarooliin pelkistäminen rajoittaa osallisuuden mahdollisuuksia. Kaikki nuoret eivät halua puhua rasismista, kaikki eivät välttämättä ole edes kokeneet rasismia.

Nuorten kannustaminen on tärkeä näkökulma. Tässä on kuitenkin tärkeää ottaa huomioon se, että monikieliset nuoret tulevat hyvin erilaisista taustoista. Joillain on erinomaiset mahdollisuudet osallistumiseen, sitten on niitä jotka eivät pysty edes kertomaan mielipidettään kouluruuasta. Lasten ja nuorten kohdalla on huomattava perheen merkitys. Vanhempien kokemukset lähtömaasta saattavat periytyä. Toisaalta on niin, että Suomessa ei ole yleistä kertoa poliittisista kannoista ja äänestyspäätöksestä – mistä nuoret sitten kuulevat tästä?

On todella tärkeä kysymys, mitä maahanmuuttajataustaisilta poliitikoilta odotetaan: pitääkö aina puhua maahanmuutosta? Toisaalta, miten tämä suhtautuu siihen, että samaan aikaan asianosaisten kuuleminen esimerkiksi maahanmuuttoa koskevissa kysymyksissä on tärkeää? Miten tasapainoillaan tässä asiassa? On tärkeää, että kenenkään poliittinen toimijuus ei määriy yhden ominaisuuden kautta. Maahanmuuttajataustaisilla poliitikoilla on sanottavaa esimerkiksi susista ja Natosta.

Tietoa, taitoa ja vaikuttamisen kokemuksia, esikuvia, kannustavia aikuisia ja aktiivisista kutsumisista mukaan – Gurmman Saini

Gurmman Saini kertoi kokemusperustaisista havainnoista siitä, miten edesauttaa nuorten poliittista osallistumista.

Tieto: Kapulakielinen viesti ei tavoita. Kun kerrotaan esimerkiksi aluevaaleissa äänestämisestä, ensikäden lähde ei useimmille ole OM:n selostusta alueuudistuksesta. Tavoittavat ja yksinkertaiset viestit ja tiedon kiteyttäminen on tärkeää.

Kannustaminen: pitää kertoa myös, mitä vaikuttamistoimintaan mukaan lähtemällä voi saada ja saavuttaa henkilökohtaisella tasolla tai yhteisön näkökulmasta. Kun olen rekrytoinut järjestömaailmaan esimerkiksi opiskelijatoimintaan opintopisteet, työelämätaidot, verkostot. Näin rekrytoitavalle ei tule sellainen olo, että hänestä halutaan ainoastaan hyötyä, vaan että hän voi myös saada itse toiminnasta jotain.

Kokemus vaikuttamisen mahdollisuudesta ja onnistumisesta: esimerkiksi mielipidekirjoituksen laatiminen tärkeäksi koetusta asiasta tai jonkun päättäjän tapaaminen vie toiminnan konkreettiselle tasolle.

Esikuvat: Itse en näe poliittisella kentällä Suomessa juurikaan minua muistuttavia henkilöitä, mutta esikuva voi löytyä jostain muualta, ja tietysti esikuva voi olla myös muusta etnisestä tai kulttuurisesta ryhmästä. Nuorten kannustamisessa esikuvat ovat tärkeitä.

Kannustava aikuinen: kannustus opettajalta, vanhemmalta, valmentajalta muulta aikuiselta on olennaista. Kokemukset Vantaan nuorisovaltuustosta näyttivät, että nuorten osallistumiseen todella vaikuttaa myös heitä ympäröiviltä aikuisilta saatu kannustus.

Aktiivinen rekrytointi: rekrytoitavat henkilöt tulee kohdat heille sopivalla tavalla, mukaan kutsuminen tulee resursoida riittävästi. Nuorille on lisäksi hyvä painottaa, että kaikkea ei tarvitse tietää heti.

Kommentit esitykseen:

Esimerkiksi vaaleihin liittyvän materiaalin on hyvä olla monella kielellä, mutta samalla asioista pitää kertoa myös yksinkertaisesti, ilman jargonia ja aihe selkeästi esitellen.

Kuntien nuorisovaltuustotyöskentelyssä on usein mukana nuoriso-ohjaaja, jonka rooli on tukea toimintaa. Nuoriso-ohjaajat eivät kuitenkaan välttämättä ole kunnan hallintoprosessien ja demokratia joka harvoin on kunnallisen hallintosysteemin asiantuntija; osaako tämä mukana oleva aikuinen neuvoa demokratian prosesseissa.

MakeSomeNoise –toiminta – Sami Komppula, Helsingin kaupunki

Make Some Noise 2016-2020 Me-säätiö ja Helsingin kaupungin kehittämä toimintamalli, jolla on puututtu siihen että keskustelu monikulttuurisuudesta käydään uusien suomalaisten yli ja ohi. Toiminnan verkkosivu: www.makesomenoise.today.

Työskentely perustuu siihen, että aktiivisista nuorista ja nuorista aikuisista kootulle ryhmälle tarjottiin tukea ja koulutusta vaikuttamisviestinnästä. Helsingissä järjestetyssä seminaarissa päättäjiä ja muita korkean profiilin vaikuttajia kutsutaan kuulemaan nuorten puheenvuoroja kuuntelevan dialogin formaatissa eli päättäjät kuuntelivat ja kommentoivat nuorten puheenvuoroja.

Helsingin ryhmä on yhä olemassa, ja se saa paljon yhteydenottoja – esimerkiksi kutsuja erilaisiin tilaisuuksiin. Toimintaa on nyt myös pilotoitu myös muissa kaupungeissa.

Komppula piti toiminnassa tärkeänä kuulluksi tulemisen kokemusta: toiminnan idea on, että nuoria kuulleet päättäjät pystyvät ottamaan huomioon näiden näkökulmia päätöksenteossaan. Nuoria on myös kutsuttu eri tilaisuuksiin.

Kommentit esitykseen

Työryhmässä on positiivisia kokemuksia toiminnasta.

Onko minulla oikeus puhua? Rasismikokemusten ja kielen merkitys maahanmuuttajanuorten vaikuttamisessa - Gelawej Viyan, Plan International

Muuttajat! on demokratiakasvatushanke, jonka kohderyhmä on yli 15-vuotiaat maahanmuuttajataustaiset nuoret. Toiminnan tavoitteena on, että nuoret ymmärtävät miten suomalainen yhteiskunta toimii sekä tietävät millaisia erilaisia tapoja yhteiskunnassa on. Siten hanke pyrkii purkamaan osaltaan asetelmaa, jossa maahanmuuttajataustaiset nuoret ovat aliedustettuja yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Toiminnan muodot ovat sekä kouluvierailut että pitkäkestoisemmat ryhmät.

Viyanin esitys perustuu hankkeen kumulatiiviseen kokemuksen useiden vuosien aikana nuorten parissa työskentelystä. Toiminnassa tunnistettuja haasteita osallistumiselle ovat:

- Kieli: osallistumisessa edellytetään liian usein ja turhaan erittäin korkeaa kielitasoa
- Matalan kynnyksen osallistumisen mahdollisuuksia ei ole tarpeeksi
- Nuorten tietämyksessä suomalaisesta yhteiskunnasta voi olla puutteita
- Osallistumista estää me-he –erottelu ja nuoret kokevat ulkopuolisuuden tunnetta suomalaisessa yhteiskunnassa
- Kokemukset rasismista ja ennakkoluuloista estävät osallistumista – esimerkiksi kokemus siitä, että kantasuomalaiset otetaan helpommin todesta
- Nuoria ei kannusteta osallistumaan
- Nuorilla ei ole kontakteja, jotka mahdollistavat osallistumisen

Hankkeessa tunnistettuja ratkaisuja:

- Selkokielellä ja toiminnallisten menetelmien kautta tietotason kasvattaminen; toiminta jossa kielitaitotaso ei ole este
- Matalan kynnyksen osallistuminen
- Tukihenkilötoiminta ja vertaistuki

- Tutkittua tietoa nuorten maahanmuuttajien osallisuudesta ja vaikuttamisesta pitäisi olla enemmän
- Demokratiakasvatukseen tulisi saada enemmän resursseja
- Syrjiviä rakenteita pitäisi purkaa
- Osallistuminen edellyttää hyvää ja avointa keskustelukulttuuria

Viyan kertoi esimerkin siitä, miten toiminnassa tuetaan nuorten toimijuutta: sen sijaan että hankkeen asiantuntijat esiintyisivät Nuori2022 –tapahtumassa, puhujiksi haluttiin nuoria. Ensin vaikutti siltä, että osallistujia ei löydy, mutta käyttämällä aikaa nuorten kanssa keskustelemiseen ja yhdessä valmistautumiseen puhujat löytyivät nuorten parista.

Kommentit loppuraportin sisältöön

Ensimmäinen luonnos loppuraportista lähetetään 28.3. mennessä.

Raportissa tulisi tulla esiin sisäinrakennetut institutionaaliset ongelmat eli näkökulman tulisi olla syrjivien rakenteiden tasolla.

Poliittisen osallistumisen ja vaalien osalta olisi hyvä olla konkreettisia ehdotuksia ja osallistumisen edistämisen tarkoitettuja välineitä.